

Львівський національний університет імені Івана Франка

Факультет педагогічної освіти

Кафедра корекційної педагогіки та інклюзії

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор

з науково-педагогічної роботи

Гарасим Я.І.

« _____ » _____ 20__ р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЛОГОПЕДІЯ З ПРАКТИКУМОМ

галузь знань 0101 Педагогічна освіта

напям підготовки 6.010105 «Корекційна освіта»

для спеціальності 6.010105 Корекційна освіта

бакалавр корекційної освіти

корекційна психопедагогіка (олігофренопедагогіка) і логопедія

денна форма навчання

«Логопедія з практикумом» робоча програма навчальної дисципліни для студентів за напрямом підготовки Корекційна освіта, корекційна психопедагогіка (олігофренопедагогіка) і логопедія. – Львів.ю 2016р.- 20 с.

Розробники: ст. вик. кафедри корекційної педагогіки та інклюзії Лепеха Л.П.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри корекційної педагогіки та інклюзії

Протокол № ____ від. “ ____ ” _____ 20__ р.

Завідувач кафедри _____ К. Островська

“ ____ ” _____ 20__ р

I. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		<i>денна форма</i>	<i>заочна форма</i>
Кількість кредитів – 6,5	Галузь знань 0101 педагогічна освіта	Нормативна	
Модулів – 5	Напрямок 6.010105 Корекційна освіта	<i>Рік підготовки:</i>	
Змістових модулів – 5	Спеціальність 6.010105	4-й	4-й
Курсова робота - 8	корекційна психопедагогіка (олігофренопедагогіка) і логопедія	<i>Семестр</i>	
Загальна кількість годин 195		7,8-й	7,8-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи студента - 4	Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр	<i>Лекції</i>	
		34 год.	18 год.
		<i>Практичні, семінарські</i>	
		34 год.	20 год.
		<i>Лабораторні</i>	
		- год.	4 год.
		<i>Самостійна робота</i>	
		127 год.	48 год.
ІНДЗ:			
Вид контролю: екзамен			

II. Мета та завдання навчальної дисципліни

Робоча навчальна програма з дисципліни «Логопедія з практикумом» є нормативним документом Львівського Національного університету імені Івана Франка, який розроблено кафедрою корекційної педагогіки та інклюзії на основі освітньо-кваліфікаційної характеристики підготовки бакалавра відповідно до навчального плану для напрямку підготовки «Корекційна освіта, корекційна психопедагогіка (олігофренопедагогіка) і логопедія» денної форми навчання.

Робочу навчальну програму складено згідно з вимогами кредитно-модульної системи організації навчання. Програма визначає обсяг знань, які повинен опанувати бакалавр відповідно до вимог освітньо-кваліфікаційної характеристики, алгоритм вивчення навчального матеріалу дисципліни «Логопедія з практикумом», необхідне методичне забезпечення, складові та технологію оцінювання навчальних досягнень студентів.

Метою навчальної дисципліни «Логопедія з практикумом» є формування у студентів теоретико-методологічних знань про всі види порушень мовлення, про причини, що їх викликають, шляхи їх подолання та попередження; надати практичні навички роботи з дітьми на основі засвоєних прийомів виявлення, корекції та профілактики мовленнєвих розладів.

Основними завданнями навчальної дисципліни «Логопедія з практикумом» є:

- надати студентам теоретичні знання щодо загальної характеристики різних мовленнєвих порушень в історичному аспекті, етіології, механізмів, симптоматики, класифікації, динаміки протікання даних порушень мовлення за умов спонтанного та цілеспрямованого навчання та виховання;
- сформувати у студентів уміння правильно діагностувати певну мовленнєву ваду та визначати ефективні шляхи корекційного впливу у різних категорій дітей із ТПМ;
- ознайомити студентів з питаннями організації логопедичної допомоги та профілактики даних мовленнєвих порушень.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати : теоретичні та методологічні основи логопедії, а саме її предмет, завдання, принципи, методи та прийоми корекційної роботи; види мовленнєвих порушень, їх причини, механізми, структуру, симптоматику; методики корекційної роботи з подолання мовленнєвих вад; особливості логопедичної роботи при ускладнених дефектах розвитку, таких як аутизм, вади слуху, зору, опорно-рухового апарату; зміст та організацію логопедичної допомоги дитячому та дорослому населенню в Україні;

вміти :

- проводити кваліфіковане психолого-педагогічне обстеження з метою визначення протікання психічного розвитку, відповідності його віковим нормам, а також структури дефекту при певній мовленнєвій ваді;
- володіти методами диференційованої діагностики для визначення виду порушень;
- здійснювати корекційний вплив, володіти методами навчання та виховання дітей з різною мовленнєвою патологією;
- впроваджувати в практику різні профілактичні засоби з метою попередження виникнення мовленнєвих вад або вторинних відхилень у психічному розвитку дитини;
- здійснювати консультування дітей та дорослих з відхиленнями у мовленнєвому розвитку, їхніх батьків та педагогів з проблеми навчання, розвитку, життєвого та професійного самовизначення;
- володіти прийомами навчання дітей із вадами мовлення навчальних предметів в загальноосвітніх та спеціальних корекційних закладах.

Вивчення навчальної дисципліни «Логопедія» базується на принципах кредитно-модульної системи навчання.

На практичних заняттях студенти уточнюють, поглиблюють, систематизують, узагальнюють та закріплюють отримані в процесі лекційної та самостійної роботи знання й уміння.

Поряд з аудиторними заняттями планується виконання студентами індивідуальної самостійної роботи під керівництвом викладача.

Кількість годин, відведених навчальним планом на вивчення дисципліни, становить 195 год., з них 34 год. – лекції, 34 год. – практичні заняття, самостійна робота – 127 год.

Вивчення студентами навчальної дисципліни «Логопедія» завершується складанням екзамену.

III. Програма навчальної дисципліни.

МОДУЛЬ I. АЛАЛІЯ.

Тема 1. Центральні (мозкові механізми мовлення) в нормі та патології. Поняття про алалію.

Вчення про функціональні блоки мозку (за О.Р.Лурією). Мовленнєві центри кори головного мозку (локалізація, функції). Кінестетичний та кінетичний праксис як психофізіологічна основа моторної організації мовлення. Сенсорні мозкові механізми мовлення. Нейропсихологічна діагностика порушень центральних механізмів мовлення.

Визначення алалії. Причини, механізми алалії. Історія вивчення алалії. Основні наукові напрямки вивчення алалії на сучасному етапі. Анатомо-фізіологічний аспект вивчення алалії. Класифікації алалій за різними принципами (етіологічним, патогенетичним, психологічним, лінгвістичним, психолінгвістичним). Дискусійні питання в проблемі алалії.

Структура дефекту при алалії. Основні форми алалії (моторна, сенсорна), форми моторної алалії (аферентна та еферентна, мішана). Ступені тяжкості алалії. Статистичні відомості про розповсюдженість алалії та прогнози в її подоланні.

Тема 2. Моторна алалія. Порушення мовлення у дітей з моторною алалією.

Поняття моторної (експресивної) алалії. Немовленнєва симптоматика: особливості формування загальної, дрібної моторики; особливості формування основних психічних функцій (пам'яті, уваги, мислення, гнозису, праксису тощо). Характеристика нервово-соматичних, нервово-психічних симптомів. Особливості формування різних видів діяльності. Особливості соціальних контактів. Етапи розвитку мовлення дітей із моторною алалією. Рівні недорозвинення мовлення при моторній алалії. Взаємозв'язок між мовленням і мисленням у дітей з моторною алалією.

Особливості формування всіх компонентів мовленнєвої системи у дітей із моторною алалією. Порушення різних ланок процесу породження мовленнєвого висловлювання при моторній алалії: несформованість задуму; внутрішнього програмування; порушення лексико-граматичного оформлення висловлювання; утруднення в фонетичній реалізації слова і висловлювання. Особливості формування фонетико-фонематичної системи мови. Особливості формування словника. Характер і структура порушень граматичної системи мови. Характер і структура порушень засвоєння морфологічної системи мови. Характер і структура порушень засвоєння синтаксичної системи мови. Специфіка формування комунікативної функції мовлення. Динаміка розвитку функцій і засобів мовлення у дітей із моторною алалією.

План практичного заняття.

1. Визначення моторної алалії.
2. Форми моторної алалії.
3. Немовленнєва симптоматика моторної аферентної та моторної еферентної алалії.
4. Характеристика фонологічної, лексичної та граматичної сторін мовлення у дітей з різними формами моторної алалії.
5. Немовленнєва симптоматика моторної аферентної та моторної еферентної алалії.

Тема 3. Діагностичне обстеження дітей із алалією.

Принципи, прийоми, зміст обстеження. Значення спостереження за дитиною при здійсненні діагностики. Специфіка обстеження дітей, що не володіють і не користуються мовленням. Відмежування моторної алалії від інших мовленнєвих вад (дитяча афазія, анартрія, дизартрія) і станів (мутизм, аутизм). Відмежування моторної алалії від розумової відсталості.

План практичного заняття:

1. Організація діагностичного обстеження дітей з моторною алалією.
2. Обстеження фонологічної лексичної та граматичної сторін мовлення дітей з моторною алалією.
3. Обстеження немовленнєвої сфери дітей з моторною алалією.
4. Диференціальна діагностика різних форм моторної алалії.
5. Диференційна діагностика моторної алалії та порушень розумового розвитку.

Тема 4. Система корекційного впливу при моторній алалії.

Принципи, організація, етапи, зміст і методи корекційно-виховного впливу при моторній алалії. Планування і організація занять із дітьми, які мають різний ступінь тяжкості алалії. Значення та особливості початкового етапу впливу. Формування основних ланок мовленнєвої системи. Розвиток операційних навичок мовленнєвої діяльності. Розвиток мовлення на основі предметно-практичної та інших видів провідної діяльності. Розвиток лексико-граматичної сторони мовлення. Розвиток фонетико-фонематичної сторони мовлення. Формування зв'язного висловлювання, специфіка формування комунікативної функції мовлення при моторній алалії. Динаміка розвитку функцій і засобів мовлення при моторній алалії. Роль ігрової діяльності і логоритміки в системі корекційної роботи.

План практичного заняття:

1. Організація корекційної роботи з дітьми, що страждають на моторною алалією в СДНЗ.

2. Методики формування складової структури слова у дітей з моторною алалією.
3. Методики розвитку кінестетичної чутливості органів артикуляційного апарату.
4. Методики розвитку словника у дітей з моторною алалією.
5. Методики формування граматичної сторони мовлення у дітей з моторною алалією.

Тема 6. Сенсорна алалія. Диференційна діагностика сенсорної алалії.

Визначення, причини, механізми, симптоматика сенсорної (імпресивної) алалії. Структура дефекту при сенсорній алалії (мовленнєва та немовленнєва симптоматика). Дані про стан фізіологічного слуху у дітей із сенсорною алалією. Специфіка акустико-гностичних і акустико-мнестичних проявів. Особливості акустичної уваги, сприймання та розуміння мовлення у дітей із сенсорною алалією. Ступені недорозвинення мовлення (різноманітність проявів недоліків розуміння мовлення). Психологічні особливості дітей із сенсорною алалією. Психолого-педагогічне характеристика дітей із сенсорною алалією.

План практичного заняття:

1. Визначення сенсорної алалії.
2. Форми сенсорної алалії.
3. Мовленнєва симптоматика сенсорної алалії.
4. Характеристика фонологічної, лексичної та граматичної сторін мовлення у дітей з сенсорною алалією.
5. Немовленнєва симптоматика сенсорної алалії.

Диференційна діагностика сенсорної алалії та зниження слуху. Диференційна діагностика сенсорної алалії та розумової відсталості. Розмежування сенсорної та моторної алалії. Диференційна діагностика сенсорної алалії, раннього дитячого аутизму, мутизму.

Тема 7. Система корекційно-виховного впливу при сенсорній алалії.

Розвиток імпресивного мовлення: - формування уваги, сприймання немовленнєвих і мовленнєвих звуків, акустичних диференціювань, розуміння мовлення; - використання різних засобів для диференціації системи значень. Формування експресивного мовлення: - розвиток уваги до мовлення оточуючих; - виховання контролю до власного мовлення; - виховання різних форм і функцій мовлення в процесі предметно-практичної діяльності; Комплексність впливу при формуванні розуміння мовленнєвого висловлювання у дітей із сенсорною алалією.

МОДУЛЬ II. АФАЗІЯ.

Тема 1. Поняття про афазію. Класифікація афазій.

Визначення афазії, етіологія, механізми. Визначення. Статистичні дані про розповсюдження. Короткі відомості з історії афазіології. (основні етапи вивчення та наукові напрямки). Зв'язок досліджень афазії з розвитком уявлень про вищі психічні функції. Нейролінгвістичний підхід у розумінні афазії на сучасному етапі. Причини афазії. Характерні для афазії патогенні фактори. Співвідношення органічних і функціональних уражень, нейродинамічні перебудови. Механізми різних форм афазії. Афазія у дітей і дорослих.

План практичного заняття:

1. Визначення афазії.
2. Порівняння афазії з іншими порушеннями мовленнєвого розвитку.
3. Причини виникнення алалії.
4. Нейропсихологічні механізми різних форм афазії.

Рекомендована література: 1, 5, 10, 22, 34.

Класифікація афазій за різними принципами (етіологічним, патогенетичним, клінічним, психолінгвістичним). Основні форми афазій, їх характеристика (акустико-гностична, акустико-мнестична, семантична, динамічна, аферентна моторна, еферентна моторна, мішана форма).

План практичного заняття:

1. Класифікація афазії за О.Р.Лурія.
2. Локалізація порушень кори головного мозку при різних формах афазії.

3. Патогенез різних форм афазії.

4. Характеристика різних форм афазії.

Рекомендована література: 6, 22, 33, 34.

Тема 2. Мовленнєва та немовленнєва симптоматика різних форм афазії.

Прояви системного, поліморфного порушення мовлення (фонетичні, фонематичні, лексичні, граматичні, синтаксичні). Різні ступені прояву афатичних порушень.

Рекомендована література: 5, 13, 22, 25.

Характеристика немовленнєвих симптомів. Стан рухових, слухових, зорових функцій. Стан сприймання, пам'яті, мислення, емоційно-вольової сфери.

Співвідношення мовленнєвих і немовленнєвих симптомів, зв'язок між порушенням мовлення і мислення.

План практичного заняття:

1. Особливості порушення фонологічної сторони мовлення при різних формах афазії.

2. Порушення лексичної сторони мовлення у хворих з різними формами афазії.

3. Порушення граматичної сторони мовлення у хворих з різними формами афазії.

4. Порушення писемного мовлення при різних формах афазії.

5. Порушення моторики у хворих на афазію.

6. Порушення пізнавальної діяльності у хворих на афазію.

Рекомендована література: 1, 2, 10, 12, 13, 22, 28.

Тема 3. Діагностичне обстеження хворих на афазію. Диференційна діагностика афазій від інших тяжких патологій мовлення.

Зміст і структура діагностичного обстеження стану вищих психічних функцій осіб із афазією. Зміст і значення комплексного медико-психолого-педагогічного обстеження хворих. Зміст, структура, принципи, методи та прийоми обстеження ВПФ у хворих із афазією. Обстеження немовленнєвого праксису і гнозису. Обстеження просторового праксису. Оцінка відтворення ритмів. Обстеження орального і лицевого праксису. Обстеження мовленнєвих функцій. Дослідження загальної здібності хворого до мовленнєвої комунікації. Обстеження розуміння мовлення (розуміння значення слів, простих речень, граматичних структур, прислів'їв тощо). Обстеження фонематичного слуху. Обстеження артикуляторної ланки мовлення (оральний, артикуляторний праксис). Обстеження автоматизованих видів мовлення, спряженого та відображеного повторення. Обстеження номінативної функції мовлення. Обстеження діалогічного і монологічного мовлення. Обстеження стану читання та письма. Логопедичний висновок про мовленнєвий статус хворого.

Диференційна діагностика різних форм афазії. Виявлення та оцінка порушених і збережених ланок ВПФ і особливості особистості хворого з афазією. Відмежування дитячої афазії, афазії дорослих від патологій мовлення при психічних розладах.

План практичного заняття:

1. Основні підходи до організації діагностики хворих на афазію.

2. Діагностика мовленнєвих порушень у хворих на афазію.

3. Діагностика немовленнєвих порушень у хворих на афазію.

4. Діагностика особистісної сфери хворих на афазію.

Рекомендована література: 2, 13, 24, 27.

Тема 4. Зміст, основні принципи та напрямки комплексної медико-відновлювальної роботи при афазії.

Теоретичні основи, завдання та принципи відновлювального навчання. Загальна організація і методи корекційно-відновлювальної роботи. Організація, зміст і методика роботи з відновлення мовлення на ранньому етапі впливу. Стимулювання розуміння мовлення на слух на ранньому етапі відновлення. Розгальмування і стимулювання експресивного мовлення при моторній афазії. Попередження виникнення та усунення різних патологічних симптомів. Організація, зміст і методика роботи на резидуальному етапі відновлення мовлення. Психотерапія та трудотерапія в комплексі відновлювальних заходів.

Рекомендована література: 5, 10, 22, 23, 24, 26.

Тема 5. Корекційно-відновлювальна робота при афазії.

Комплексний вплив по подоланню афазії. Корекційно-педагогічна робота при аферентній моторній афазії. Корекційно-педагогічна робота при еферентній моторній афазії. Подолання сенсорної акустико-гностичної афазії. Подолання акустико-мнестичної афазії. Подолання семантичної афазії. Подолання динамічної афазії. Корекційно-педагогічна робота при комплексних афазіях. Подолання підкоркової дисфазії. Корекційно-педагогічна робота по подоланню апраксії, алексії, аграфії, акалькулії у хворих із афазією. Подолання афазії у дітей і підлітків. Прогноз при афазії різних форм.

План практичного заняття:

1. Основні принципи корекційно-відновлювальної роботи при афазіях.
2. Організація роботи з корекції та відновлення мовлення у хворих на афазію.
3. Методика корекційно-відновлювальної роботи при різних формах афазії.

Рекомендована література: 5, 9, 14, 22, 23, 24, 26.

МОДУЛЬ III.

ФОНЕТИКО-ФОНЕМАТИЧНЕ НЕДОРОЗВИНЕННЯ МОВЛЕННЯ.

Тема 1. Поняття про ФФНМ. Формування звукової сторони мовлення в онтогенезі.

Затримка та недорозвиток мовлення. Визначення фонетико-фонематичного недорозвитку мовлення. Статистичні дані про поширеність ФФНМ. Екзогенні та ендогенні фактори в етіології ФФНМ.

Механізми оволодіння фонетико-фонематичною стороною мовлення. Критерії та нормативні показники оволодіння фонетико-фонематичною стороною мовлення. Розвиток фонематичних процесів в онтогенезі.

*Література: **Ошибка! Источник ссылки не найден.**, 1.14, 1.26.*

Тема 2. Психолого-педагогічна характеристика дітей із ФФНМ. Основні напрямки корекційної роботи.

Характеристика мовлення дітей з ФФНМ. Характеристика пізнавальної діяльності дітей з ФФНМ. Характеристика готовності дітей з ФФНМ до школи.

Література: 45, 1.2, 1.11, 1.9.

МОДУЛЬ IV.

ЗАГАЛЬНЕ НЕДОРОЗВИНЕННЯ МОВЛЕННЯ.

Тема 1. Поняття про загальне недорозвинення мовлення (ЗНМ). Психологічні механізми розвитку мовлення в онтогенезі.

Поняття про системний недорозвиток мовлення. Визначення загального недорозвитку мовлення. Етіологія та патогенез ЗНМ.

Загальнофункціональні механізми мовлення. Психологічні механізми розвитку лексичної та граматичної сторін мовлення. Нормативні показники та критерії оцінювання стану сформованості лексичної та граматичної сторін мовлення дитини.

Тема 2. Симптоматика ЗНМ. Рівні загального недорозвинення мовлення (за Р.Є. Левіною).

Специфічні відхилення в формуванні всіх компонентів мовленнєвої системи при ЗНМ: фонетико-фонематичної; лексичної; граматичної; зв'язного мовлення. Особливості немовленнєвих функцій у дітей.

Три рівні загального недорозвитку мовлення. Характеристика ЗНМ I рівня; Характеристика ЗНМ II рівня; Характеристика ЗНМ III рівня.

Тема 3. Обстеження мовлення дітей із ЗНМ.

Організація обстеження дітей із ЗНМ. Збір анамнестичних даних. Спостереження за дітьми із ЗНМ у процесі ігрової та навчальної діяльності. Обстеження немовленнєвої сфери дітей із ЗНМ. Обстеження мовлення дітей із ЗНМ.

Тема 4. Зміст та методика логопедичної роботи при ЗНМ.

Програма корекційного навчання з розвитку мовлення дітей із ЗНМ. Особливості логопедичної роботи при ЗНМ I, II та III рівня. Корекція лексичної сторони мовлення. Корекція граматичної сторони мовлення. Розвиток зв'язного мовлення. Підготовка дітей із ЗНМ до школи. Особливості логопедичної роботи з дітьми із ЗНМ шкільного віку.

МОДУЛЬ III . ПОРУШЕННЯ ПИСЕМНОГО МОВЛЕННЯ

(АГРАФІЯ, ДИСГРАФІЯ, АЛЕКСІЯ, ДИСЛЕКСІЯ, ДИЗОРФОГРАФІЯ)

Тема 1. Загальна характеристика порушень писемного мовлення. Симптоматика дисграфії, дислексії, дизорфографії.

Етіологія та патогенез дисграфії, дислексії, дизорфографії. Суть поняття “писемне мовлення”. Відмінність писемного мовлення від усного. Становлення механізмів писемного мовлення в онтогенезі. Психофізіологічні механізми письма та читання. Передумови формування писемного мовлення. Етіологія та патогенез порушень писемного мовлення. Клінічний, психофізіологічний, психолого-педагогічний та лінгвістичний аспекти вивчення порушень писемного мовлення.

Характеристика типових помилок писемного мовлення. Суть фонетичного принципу письма. Основні типи фонетичних помилок, причини та механізми їх виникнення. Графічні та оптико-просторові помилки писемного мовлення. Їх типи, причини та механізми. Суть морфологічного принципу письма. Типи, причини та механізми морфологічних та синтаксичних помилок. Орфографічна навичка. Психологічні та мовленнєві передумови оволодіння орфографічними уміннями та навичками. Особливості оволодіння орфографією молодшими школярами із ЗНМ. Причини та механізми орфографічних помилок.

Тема 2. Класифікація дисграфії та дислексії.

Огляд та характеристика різних класифікацій порушень писемного мовлення. Характеристика порушень письма та читання у дітей із вадами звукової системи мови. Порушення письма та читання у дітей із ЗНМ та НЗНМ.

Тема 3. Психолого-педагогічне та логопедичне вивчення дітей з вадами читання та письма.

Вивчення писемної продукції дітей із ФФНМ та ЗНМ. Обстеження мовленнєвих процесів у дітей із дисграфією, дислексією та дизорфографією. Особливості сприймання мовлення на сенсорно-перцептивному рівні. Дослідження умінь визначати наголос у словах. Дослідження лексико - граматичної сторони мовлення та стану зв'язного мовлення. Вивчення немовленнєвих процесів та розумових операцій у дітей із вадами читання та письма.

Тематика практичних занять

1. Становлення механізмів писемного мовлення в онтогенезі.
2. Особливості оволодіння орфографією молодшими школярами із ЗНМ.
3. Причини та механізми орфографічних помилок.
4. Вивчення писемної продукції дітей із ФФНМ та ЗНМ.
5. Обстеження мовленнєвих процесів у дітей із дисграфією, дислексією та дизорфографією.

Тема 4. Організація корекційної логопедичної роботи з дітьми, які мають порушення читання та письма.

Логопедичне заняття як основна форма організації корекційної роботи з дітьми-дисграфіками та дислексиками. Взаємозв'язок фронтальної та індивідуальної роботи по подоланню вад читання та письма. Види планування корекційної роботи. Структура та зміст логопедичних занять. Загальна характеристика методів, прийомів, засобів формування та корекції писемного мовлення.

Тематика практичних занять

1. Корекція та розвиток психічних процесів у дітей із дисграфією, дислексією та дизорфографією.
2. Профілактика порушень читання та письма у дітей дошкільного віку.
3. Логопедична робота над зв'язним мовленням.
4. Корекція та розвиток психічних процесів у дітей із дисграфією, дислексією та дизорфографією.
5. Організація корекційної логопедичної роботи з дітьми, які мають вади читання та письма.
6. Логопедичне заняття як основна форма організації корекційної роботи з дітьми-дисграфіками та дислексиками.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	Усього	л	п	л	ср					
Модуль 1										
Змістовий модуль 1. Алалія										
Тема 1. Центральні (мозкові механізми мовлення) в нормі та патології. Поняття про алалію.	7	1			4					
Тема 2. Моторна алалія. Порушення мовлення у дітей з моторною алалією.	7	1	1		4					
Тема 3. Діагностичне обстеження дітей із алалією.	7	1	2		4					
Тема 4. Система корекційного впливу при моторній алалії.	7	1	2		4					
Тема 5. Сенсорна алалія. Диференційна діагностика сенсорної алалії.	6	2			4					
Тема 6 Система корекційно-виховного впливу при сенсорній алалії.	6	1	2		4					
Разом – зм. модуль 1	38	7	7		24					
Модуль 2										
Змістовий модуль 2. Афазія										
Тема 1. Поняття про афазію. Класифікація афазій.	6	2			4					
Тема 2. Мовленнєва та	7	2	1		4					

характеристика порушень писемного мовлення. Симптоматика дисграфії, дислексії, дизорфографії.														
Тема 2. Класифікація дисграфії та дислексії.	12	2	2		8									
Тема 3. Психолого-педагогічне та логопедичне вивчення дітей з вадами читання та письма.	12	2	2		8									
Тема 4. Організація корекційної логопедичної роботи з дітьми, які мають порушення читання та письма.	12	2	2		8									
Разом – зм. модуль 5	48	8	8		32									
Разом м. 3,4,5	120	20	20		80									
Разом	195	34	34		19									

5. Самостійна робота студентів

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Скласти таблицю „Порівняльна характеристика алалії та інших порушень мовленнєвого розвитку”.	4
2	Конспект праці О.Р.Лурія „Основы нейропсихологии”.	4
3	Розробити альбом обстеження граматичної сторони мовлення дітей з алалією.	4
4	Підготувати альбом дидактичного матеріалу для обстеження вищих психічних функцій у хворих на афазію.	4
5	Підготувати альбом дидактичного матеріалу для обстеження писемного мовлення.	4
6	Мовленнєва симптоматика моторної аферентної та моторної еферентної алалії.	4
7	Характеристика фонологічної, лексичної та граматичної сторін мовлення у дітей з різними формами моторної алалії.	4
8	Немовленнєва симптоматика моторної аферентної та моторної еферентної алалії.	4
9	Організація діагностичного обстеження дітей з моторною алалією.	4
10	Обстеження фонологічної лексичної та граматичної сторін мовлення дітей з моторною алалією.	4
11	Обстеження немовленнєвої сфери дітей з моторною алалією.	4
12	Особливості оволодіння орфографією молодшими школярами із ЗНМ.	8
13	Причини та механізми орфографічних помилок.	8
14	Методика розвитку зорово-просторового сприймання, уявлень, зорового аналізу та синтезу.	8
15	Корекційна логопедична робота по формуванню лексико-граматичної сторони мовлення у старших дошкільників	8
16	Обстеження мовленнєвих процесів у дітей із дисграфією, дислексією	8

	та дизорфографією.	
17	Вивчення писемної продукції дітей із ФФНМ та ЗНМ.	8
Разом		127

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	Модуль 1.	1
1	Центральні (мозкові механізми мовлення) в нормі та патології.	1
2	Поняття про алалію.	1
3	Моторна алалія. Порушення мовлення у дітей з моторною алалією.	1
4	Діагностичне обстеження дітей із алалією.	2
5	Система корекційного впливу при моторній алалії.	2
6	Сенсорна алалія. Диференційна діагностика сенсорної алалії.	2
7	Система корекційно-виховного впливу при сенсорній алалії.	2
	Модуль 2.	
8	Поняття про афазію. Класифікація афазій.	2
9	Мовленнєва та немовленнєва симптоматика різних форм афазії.	2
10	Діагностичне обстеження хворих на афазію.	2
11	Диференційна діагностика афазій від інших тяжких патологій мовлення.	2
12	Зміст, основні принципи та напрямки комплексної медико-відновлювальної роботи при афазії.	2
13	Корекційно-відновлювальна робота при афазії.	2
	Модуль 3.	
14	Поняття про ФФНМ. Формування звукової сторони мовлення в онтогенезі.	2
	Психолого-педагогічна характеристика дітей із ФФНМ. Основні напрямки корекційної роботи.	2
	Модуль 4	
14	Поняття про заг. недорозвинення мовлення (ЗНМ). Психологічні механізми розвитку мовлення в онтогенезі.	2
15	Симптоматика ЗНМ. Рівні загального недорозвинення мовлення (за Р.Є. Левіною).	2
16	Обстеження мовлення дітей із ЗНМ.	2
17	Зміст та методика логопедичної роботи при ЗНМ.	2
	Модуль 5	
18	Загальна характеристика порушень писемного мовлення. Симптоматика дисграфії, дислексії, дизорфографії.	2
19	Класифікація дисграфії та дислексії.	2
20	Психолого-педагогічне та логопедичне вивчення дітей з вадами читання та письма.	2
21	Організація корекційної логопедичної роботи з дітьми, які мають порушення читання та письма.	2
	Разом	34

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ ДО МОДУЛІВ I, II.

ОСНОВНА:

1. Бадалян Л.О. Невропатология. – К., 1988.
2. Беккер К.П., Совак М. Логопедия. – М: Медицина, 1981.
3. Зеeman М. Расстройства речи в детском возрасте. – М., 1962.

4. Карелина И.Б. Устранение дислалии у дошкольников в условиях детской поликлиники.
5. Логопедія. Підручник. За ред. Шеремет М.К. - К.: Видавничий дім «Слово», 2010.- 370 с.: іл.
6. Логопедия. Учебное пособие для студ. дефектол. факульт. пед. вузов / под ред. Волковой Л.С., Шаховской С.Н., 3е изд. – М.: Владос, 1999.
7. Малярчук А.Я. Дидактичний матеріал для виправлення мовних недоліків. – К., 1997.
8. Олійник Г.А. Виправлення недоліків звуковимови й мовлення в учнів: Метод. посібник / ред. О. Давидова, 1997.
9. Основы логопедии с практикумом по звукопроизношению / учеб. пособие под ред. Волосовец. – М.: Академия, 2000.
10. Основы теории и практики логопедии / под ред. Р.Е. Левиной. – М, 1968.
11. Поваляева М.А. Справочник логопеда. Р-н-Д, 2001.
12. Понятийно-терминологический словарь логопеда / под ред. В.И. Селиверстова. – М.: Владос, 1997.
13. Правдина О.В. Логопедия. – М.: Просвещение, 1973.
14. Рау Е.Ф., Рождественская В.И. Исправление недостатков произношения у школьников. – М.: Просвещение, 1980.
15. Соботович Е.Ф. Психолингвистическая структура речевой деятельности и механизмы ее формирования. – К., 1997.
16. Соботович Е.Ф. Формирование правильной речи у детей с моторной алалией. - К.: КГПИ, 1983.
17. Филичева Т.Б., Чевелева Н.А. Логопедическая работа в специальном детском саду. – М.: Просвещение, 1987.
18. Хрестоматія по логопедії в 2-х т., Т. 1 (Дислалія). – М., 1997.
19. Хрестоматія з логопедії / за ред. Шеремет М.К., Мартиненко І.В. – К.: КНТ, 2006.
20. Хрестоматія з логопедії. Навчальний посібник. /Шеремет М.К., Мартиненко І.В. – К.:КНТ, 2006.
21. Трауготт Н. Н. , Кайданова С. И. Нарушения слуха при сенсорной алалии и афазии. – Л. : Наука, Ленингр. отд-ние, 1975. – 180 с.
22. Цветкова Л. С. Афазия и восстановительное обучение. М.,1988.
23. Цветкова Л.С.Нейропсихологическая реабилитация больных . – Московський ун-т. – 1985.
24. Шохор-Троцкая М.К. Логопедическая работа при афазии на раннем этапе восстановления. – М.: 1972.

ДОДАТКОВА:

25. Бейн Э. С., Бурлакова М. К., Визель Т. Г. Восстановление речи у больных с афазией. М., 1982.
26. Беккер К. П., Совак М. Логопедия. М. «Медицина»,1981.
27. Бельтюков В.И. Пути исследования механизма развития речи // Дефектология. – 1984, №3.
28. Бурлакова М. К. Коррекционно-педагогическая работа при афазии. М.,1991.
29. Власова Т. А. (отв. ред.) Методы обследования нарушений речи у детей. Сб. научных трудов АПН СССР. М.1990.
30. Волкова Л. С. (ред.) Логопедия. М. “Просвещение”, 1989. М., 1989,
31. Ефименкова Л. Н. Коррекция устной и письменной речи у учащихся., М.,1989.
32. Ефименкова Л. Н., Мисаренко Г. Г. Организация и методы коррекционной работы логопеда на школьном логопункте. М.1991.
33. Игры в логопедической работе с детьми / под ред. В.И. Селиверстова. – М., 1981.
34. Кузьмина Н. И., Рождественская В. И. Воспитание речи у детей с моторной алалией. М., 1977.
35. Лурия А. Р. Высшие корковые функции человека. М., 1969.
36. Лурия А. Р. Основы нейропсихологии. М.,1973.
37. Ляпидевский С. С. (ред.) Расстройства речи у детей и подростков М. “Медицина”,1969.

ЛІТЕРАТУРА МОДУЛЯ ІІІ

ОСНОВНА:

1. Беккер К. П., Совак М. Логопедия. М. «Медицина», 1981.
2. Винокур А. С. Подолання мовного недорозвинення у дітей молодшого шкільного віку. К., 1977.
3. Власова Т. А. (отв. ред.) Методы обследования нарушений речи у детей. Сб. научных трудов АПН СССР. М. 1990.
4. Волкова Л. С. (ред) Логопедия (підручник). М. «Просвещение», 1989.
5. Волкова Л. С. (ред.) Логопедия. М., 1989 .
6. Волкова Л. С. (ред.) Логопедия. М., 1989. Гл. XI11. ж. «Дефектология». №2. 1986, ст. Цветковой Л.С. (про принципи та завдання відновлювального навчання хворих на афазію). 1990.
7. Волкова Л. С. Логопедия. М., 1989. Стр. 399-418.
8. Волкова Л. С. (ред.) Логопедия (підручник). М. «Просвещение», 1989. М., 1969, ст. 213-273.
9. Гопиченко Е. М. Логопедическая работа по преодолению ошибок на замену букв в письме умственно отсталых учащихся. В сб.: Коррекционное обучение и воспитание детей с нарушениями слуха и речи. К., 1989.
10. Ефименкова Л. Н. Формирование речи у дошкольников. М., 1981.
11. Ефименкова Л. Н., Садовникова И. Н. Исправление и предупреждение дисграфии у детей. М., 1972.
12. Ефименкова Л. Н. Коррекция устной и письменной речи учащихся начальных классов. М. 1991.
13. Ефименкова Л. Н. Коррекция устной и письменной речи у учащихся., М., 1989.
14. Ефименкова Л. Н., Мисаренко Г. Г. Организация и методы коррекционной работы логопеда на школьном логопункте. М. 1991.
15. Левина Р. Е. Нарушение письма у детей с недоразвитием речи. М., 1961. Стр. 3-22.
16. Левина Р. Е. (ред.) Основы теории и практики логопедии. М. «Просвещение», 1968.
17. Левина Р. Е. (ред.) Основы теории и практики логопедии.
18. Лурия А. Р. Высшие корковые функции человека. М., 1969.
19. Ляпидевский С. С. (ред.) Расстройства речи у детей и подростков М. «Медицина», 1969.
20. Ляпидевский С. С. (ред.) Расстройства речи у детей и подростков. М. «Медицина», 1969.
21. Максаков А. И. Обследование речи старших дошкольников // Дошкольное воспитание, № 2, №3 1986.
22. Нейман Л. В. Анатомия, физиология и патология органов слуха и речи. М., 1965.
23. Петрова В. Г. Развитие речи учащихся вспомогательной школы. М., 1977.
24. Пиэтин Х. А. Использование пособий в послеоперационной работе с детьми, страдающими ринолалией // «Дефектология», №5, 1971.
25. Савченко М. А., Смирнова Л. О. Усунення вад вимови в учнів молодшого шкільного віку. К. «Радянська школа», 1969.
26. Савченко М. А. Організація логопедичної роботи в молодших класах допоміжної школи. К., 1975.
27. Садовникова И. Н. Нарушение письма речи у младших школьников., М., 1983.

ІХ. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

І. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності

1) За джерелом інформації:

- *Словесні:* лекція із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій (PowerPoint – Презентація), семінари, пояснення, розповідь, бесіда.
- *Наочні:* спостереження, ілюстрація, демонстрація.
- *Практичні:* вправи.

2) За логікою передачі і сприймання навчальної інформації: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

3) За ступенем самостійності мислення: репродуктивні, пошукові, дослідницькі.

4) За ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом викладача; самостійна робота студентів: з книгою; виконання індивідуальних навчальних проектів.

II. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

1) Методи стимулювання інтересу до навчання: навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни; створення ситуацій зацікавленості (метод цікавих аналогій тощо), ретроспективний метод.

X. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КУРСУ

- опорні конспекти лекцій;
- робоча навчальна програма;
- презентації теоретичного матеріалу в Power Point
- роздаткові матеріали для самостійної роботи студента під час практичних занять;
- контрольні завдання для тематичного (модульного) оцінювання навчальних досягнень студентів;
- тести
- РКР

XI. ПИТАННЯ ДО ЕКЗАМЕНУ

Модуль I, II

1. Визначення алаалії. Її відмінність від інших патологій мовленнєвого розвитку.
2. Історія вивчення алаалії.
3. Наукові підходи до вивчення алаалії.
4. Класифікація алаалії.
5. Дискусійні питання у вивченні алаалії.
6. Етіологія алаалії.
7. Моторна алаалія: визначення, форми, патогенез.
8. Патогенез моторної еферентної алаалії.
9. Мовленнєва симптоматика моторної еферентної алаалії.
10. Немовленнєва симптоматика моторної еферентної алаалії.
11. Патогенез моторної аферентної алаалії.
12. Мовленнєва симптоматика моторної аферентної алаалії.
13. Немовленнєва симптоматика моторної аферентної алаалії.
14. Обстеження мовлення дітей з моторною алаалією.
15. Обстеження рухової сфери у дітей з моторною алаалією.
16. Особливості навчальної діяльності дітей з моторною алаалією.
17. Диференційна діагностика моторної алаалії.
18. Характеристика пізнавальної діяльності дітей з моторною алаалією.
19. Сенсорна алаалія: визначення, форми, патогенез.
20. Особливості слухового сприймання дітей з сенсорною алаалією.
21. Особливості пізнавальної діяльності дітей з сенсорною алаалією.
22. Особливості мовлення дітей з сенсорною алаалією.
23. Диференційна діагностика сенсорної алаалії.
24. Обстеження дітей з сенсорною алаалією.
25. Корекція порушень мовленнєвого розвитку у дітей з моторною алаалією.
26. Корекція порушень мовлення у дітей з сенсорною алаалією.
27. Афазія: визначення, форми, патогенез.
28. Класифікація афазій за О.Р.Лурією.
29. Етіологія афазії.
30. Еферентна моторна афазія: симптоматика та патогенез.
31. Аферентна моторна афазія: симптоматика та патогенез.
32. Акустико-гностична афазія: симптоматика та патогенез.
33. Акустико-мнестична афазія: симптоматика та патогенез.
34. Семантична афазія: симптоматика та патогенез.
35. Динамічна афазія: симптоматика та патогенез.

36. Організація корекційно-відновлювальної роботи при афазії.
37. Діагностичне обстеження хворих на афазію.
38. Обстеження лексичної сторони мовлення хворих на афазію.
39. Обстеження фонетико-фонематичної сторони мовлення хворих на афазію.
40. Обстеження граматичної сторони мовлення хворих на афазію.
41. Обстеження зв'язного мовлення хворих на афазію.
42. Обстеження писемного мовлення хворих на афазію.
43. Обстеження вищих психічних функцій у хворих на афазію.
44. Зміст корекційно-відновлювальної роботи при афазії.

Модуль III

1. Етіологія та патогенез дисграфії, дислексії, дизорфографії.
2. Суть поняття "писемне мовлення".
3. Становлення механізмів писемного мовлення в онтогенезі.
4. Психофізіологічні механізми письма та читання.
5. Передумови формування писемного мовлення.
6. Етіологія та патогенез порушень писемного мовлення.
7. Клінічний, психофізіологічний, психолого-педагогічний та лінгвістичний аспекти вивчення порушень писемного мовлення.
8. Характеристика типових помилок писемного мовлення.
9. Суть фонетичного принципу письма.
10. Основні типи фонетичних помилок, причини та механізми їх виникнення.
11. Графічні та оптико-просторові помилки писемного мовлення. Їх типи, причини та механізми.
12. Суть морфологічного принципу письма.
13. Типи, причини та механізми морфологічних та синтаксичних помилок
14. Орфографічна навичка.
15. Психологічні та мовленнєві передумови оволодіння орфографічними вміннями та навичками.
16. Особливості оволодіння орфографією молодшими школярами із ЗНМ.
17. Причини та механізми орфографічних помилок.
18. Характеристика різних класифікацій порушень писемного мовлення.
19. Характеристика порушень письма та читання у дітей із порушеннями звукової системи мови.
20. Порушення письма та читання у дітей із ЗНМ та НЗНМ.
21. Становлення механізмів писемного мовлення в онтогенезі.
22. Обстеження мовленнєвих процесів у дітей із дисграфією, дислексією та дизорфографією.
23. Особливості сприймання мовлення на сенсорно-перцептивному рівні.
24. Дослідження умінь визначати наголос у словах.
25. Дослідження лексико-граматичної сторони мовлення та стану зв'язного мовлення.
26. Вивчення немовленнєвих процесів та розумових операцій у дітей із порушеннями читання та письма.
27. Розвиток сприймання мовлення на сенсорно-перцептивному рівні.
28. Усунення помилок на пропуски, перестановки та додавання літер.
29. Методика формування навичок фонематичного аналізу та синтезу.
30. Формування гностико-праксичних функцій.
31. Методика розвитку зорово-просторового сприймання, уявлень, зорового аналізу та синтезу.
32. Розвиток та корекція ручної моторики у дітей з порушеннями письма.
33. Формування морфологічних та синтаксичних узагальнень, аналізу та синтезу у дітей із ЗНМ, які мають порушення читання та письма.
34. Логопедична робота над наголосом.
35. Корекція порушень лексико-граматичної сторони мовлення у дітей із дисграфією, дислексією та дизорфографією.

36. Логопедична робота над зв'язним мовленням.
37. Корекція та розвиток психічних процесів у дітей із дисграфією, дислексією та дизорфографією.
38. Вивчення готовності до навчання грамоти у дітей старшого дошкільного віку.
39. Формування готовності до навчання грамоти у дітей із ФФНМ
40. Формування готовності до навчання грамоти у дітей із ЗНМ.

XII. Методи контролю

Навчальні досягнення студентів освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» із дисципліни «Логопедія з практикумом» оцінюються за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок; кількості підсумкових балів до 100 (до 50 балів за роботу протягом вивчення дисципліни і 50 балів за екзамен).

Контроль успішності студентів з урахуванням поточного і підсумкового оцінювання здійснюється відповідно до навчально-методичної карти де зазначено види й терміни контролю.

У процесі оцінювання навчальних досягнень студентів застосовуються такі методи:

- **Методи усного контролю:** індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда, доповіді, презентація рефератів, участь в інтерактивних обговореннях.
- **Методи письмового контролю:** модульне письмове тестування, реферат, конспекти занять.
- **Комп'ютерного контролю:** презентації доповідей та творчих проєктів.
- **Методи самоконтролю:** уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

Загальні критерії оцінювання успішності студентів, які отримали за 4-бальною шкалою оцінки «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»:

«відмінно» ставиться за повні та міцні знання матеріалу в заданому обсязі, вміння вільно виконувати практичні завдання, передбачені навчальною програмою; за знання основної та додаткової літератури; за вияв креативності у розумінні і творчому використанні набутих знань та умінь.

«добре» ставиться за вияв студентом повних, систематичних знань із дисципліни, успішне виконання практичних завдань, засвоєння основної та додаткової літератури, здатність до самостійного поповнення та оновлення знань; позаяк у відповіді студента наявні незначні помилки.

«задовільно» ставиться за вияв знання основного навчального матеріалу в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої фахової діяльності, поверхову обізнаність з основною і додатковою літературою, передбаченою навчальною програмою; можливі суттєві помилки у виконанні практичних завдань, але студент спроможний усунути їх із допомогою викладача.

«незадовільно» виставляється студентові, відповідь якого під час відтворення основного програмового матеріалу поверхова, фрагментарна, що зумовлюється початковими уявленнями про предмет вивчення. Таким чином, оцінка «незадовільно» ставиться студентові, який неспроможний до навчання чи виконання фахової діяльності після закінчення ВНЗ без повторного навчання за програмою відповідної дисципліни.

Кожний модуль включає бали за відвідування лекцій, практичних і семінарських занять, поточну роботу студента на практичних і семінарських заняттях, виконання самостійної роботи, написання модульної контрольної роботи.

Виконання модульних контрольних робіт здійснюється в режимі комп'ютерної діагностики або з використанням роздрукованих завдань.

Реферативні дослідження, які виконує студент за визначеною тематикою, обговорюються та захищаються на практичних та індивідуальних заняттях.

Індивідуальні навчально-дослідницькі завдання у вигляді творчого проекту презентуються та захищаються на практичних та індивідуальних заняттях.

Модульний контроль знань студентів здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу модуля.

Оцінювання знань студента здійснюється за 100-бальною шкалою (для екзаменів і заліків).

- максимальна кількість балів при оцінюванні знань студентів з дисципліни, яка завершується екзаменом, становить за поточну успішність 50 балів, на екзамені – 50 балів;
- при оформленні документів за екзаменаційну сесію використовується таблиця відповідності оцінювання знань студентів за різними системами.

Шкала оцінювання: Університету , національна та ECTS

<i>Оцінка в балах</i>	<i>Оцінка ECTS</i>	<i>Визначення</i>	<i>За національною шкалою</i>	
			<i>Екзаменаційна оцінка, оцінка з диференційованого заліку</i>	<i>Залік</i>
90 – 100	A	<i>Відмінно</i>	<i>Відмінно</i>	<i>Зараховано</i>
81-89	B	<i>Дуже добре</i>	<i>Добре</i>	
71-80	C	<i>Добре</i>		
61-70	D	<i>Задовільно</i>	<i>Задовільно</i>	
51-60	E	<i>Достатньо</i>		

Розподіл балів, що присвоюється студентам

Поточне тестування та самостійна робота					Екзамен		Сума	
Модуль 1	Модуль 2	Модуль 3	Модуль 4	Модуль 5	1с.	2с.	1с.	2с.
Т 1,2,3,5,6	Т 1,2,3,4,5	Т 1,2	Т 1,2,3,4	Т 1,2,3,4				
30	20	10	20	20	50	50	100	100